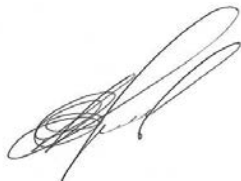

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА**

СУРОВОВ ОЛЕКСІЙ АНАТОЛІЙОВИЧ

УДК 378.147.091.3:796.071.4

**МЕТОДИКА ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ
СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ**

13.00.02 – теорія та методика навчання
(фізична культура, основи здоров'я)

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Харків – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Комунальному закладі «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Школа Олена Миколаївна,
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, завідувач кафедри фізичного виховання.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Єрмаков Сергій Сидорович,
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, професор кафедри теорії і методики фізичного виховання, оздоровчої та лікувальної фізичної культури;

кандидат педагогічних наук, доцент
Кабацька Олена Володимирівна,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, доцент кафедри валеології.

Захист відбудеться 12 травня 2017 року о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 64.051.19 у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна за адресою: 61022, м. Харків, майдан Свободи, 6, ауд. 2-43.

З дисертацією можна ознайомитись у Центральній науковій бібліотеці Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна за адресою: 61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.

Автореферат розісланий 10 квітня 2017 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т. К. Варенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний стан фізичного виховання в Україні характеризується, з одного боку, постійним оновленням його змісту, форм і засобів, про що свідчить постійне вдосконалення навчальних програм і нормативних актів (Концепція Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012–2016 роки (розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2011 р. № 828-р), нова редакція Закону України «Про фізичну культуру і спорт»). З другого боку, фізичне виховання відзначається зниженням його ефективності з причини недооцінки в суспільстві провідної ролі здорового способу життя (ЗСЖ) в процесі формування здоров'я людини, зокрема такої важливої складової ЗСЖ, як рухова активність (М. Булатова, 2007; Г. Грибан, 2009; М. Дутчак, 2007; С. Єрмаков, 2015; В. Платонов, 2009; В. Сутула, 2009 та інші). Одним із чинників, що зумовлюють таку тенденцію, є повільний темп модернізації підготовки й перепідготовки педагогічних кадрів порівняно з темпами розвитку інформаційного середовища (В. Кремінь, 2008; І. Прокопенко, 2008 та інші), а також ринку фізкультурно-оздоровчих послуг (С. Заветний, В. Мудрик, 2015; Г. Путятіна, 2015; О. Школа, 2015 та інші).

На думку В. Ареф'єва (2015), В. Золочевського (2009), О. Кабацької (2016), Т. Ротерс (2009–2010), О. Тимошенка (2011), О. Школи (2016), перспективним шляхом інтенсифікації фізичного виховання й подолання негативних тенденцій є підготовка таких фахівців із фізичної культури, які могли б здійснювати навчально-виховний процес на основі використання особистісного творчого потенціалу, активного пізнання навколишнього світу. Напрямок вирішення зазначеного завдання є інноваційний характер підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів, які характеризуються самостійністю, професійним саморозвитком, освоєнням і впровадженням наукоємних та інформаційних технологій, зокрема для роботи в загальноосвітніх навчальних закладах (В. Давидов, 2007; В. Загвязінський, 2008; В. Краєвський, 2008 та інші).

Саме такий підхід дозволить узгодити мету сучасної системи шкільного фізичного виховання (Ю. Васьков, 2012; М. Віленський, 2001; В. Видрин, 1992; Г. Грибан, 2008; Л. Лубишева, 1992, 1998; Т. Малишева, 2013; Л. Матвеев, 2005, Н. Чепижева, 2010 та інші), а саме формування здоров'я та особистісної фізичної культури, з її змістом, тобто реалізувати «виховання тілесного через духовне» (П. Лесгафт), переорієнтувати фізичне виховання з освітньо-спортивного напрямку на компетентісно-діяльнісний (К. Мулик, 2015; О. Хуторської, 2001 та інші).

Фахова підготовка повинна ґрунтуватися на використанні сучасних методів і технологій навчання (В. Євдокимов, С. Єрмаков, 2015; О. Кабацька, 2016; Ж. Козіна, 2014; І. Прокопенко, 2008; та інші). Сучасні наукові дослідження доводять, що окрім традиційних методів навчання в підготовці педагогічних кадрів необхідно використовувати інтерактивні методи. Основним завданням цих методів є підвищення рівня пізнавальної активності студентів і формування самостійності мислення. Актуальність досліджуваної проблеми зумовлена необхідністю усунення суперечностей між:

– наявними методичними рекомендаціями, які мають поверховий або однобічний характер і не забезпечують комплексного педагогічного впливу на особистість майбутніх учителів фізичної культури, що значно знижує ефективність їх упровадження на практиці, та підвищенням рівня необхідних спеціальних знань і вмій, а також стану фізичної і психофізіологічної підготовленості відповідного контингенту до рівня, якого потребують сучасні умови життя;

– наявністю великої кількості чинників, які забезпечують позитивний вплив занять зі спеціальних дисциплін на організм студентів, та вибором, зумовленим популярністю й демократичністю, щодо навчання цих дисциплін;

– потребами майбутніх учителів фізичної культури в знаннях, практичних уміннях, навичках і необхідністю введення інноваційних педагогічних технологій при викладанні спеціальних дисциплін у зміст підготовки та методичне забезпечення освітнього процесу.

Отже, урахувавши соціальну значущість збереження здоров'я студентів, актуальність, недостатню розробленість досліджуваної проблеми та її педагогічну значущість, зазначені вище суперечності зумовили вибір теми дисертації **«Методика інтерактивного навчання спеціальних дисциплін майбутніх учителів фізичної культури»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано у рамках зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2011-2015 рр. з теми 1.3 – «Парадигма здорового способу життя в дискурсах фізичного виховання і спорту» (номер державної реєстрації 0111U001716), комплексного наукового проекту «Теоретико-методологічні засади формування особистісної фізичної культури у дітей і молоді як основи їх здоров'я» (номер державної реєстрації 0113U001205), а також згідно плану науково-дослідної роботи Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради на 2014-2016 рр. «Організаційно-методологічні засади підготовки вчителя для сучасної школи XXI століття у контексті інтеграції України в європейський освітній простір».

Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (протокол № 6 від 17.12.2013 р.) й узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 1 від 28.01.2014 р.).

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити методику використання інтерактивного навчання спеціальних дисциплін у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури на прикладі навчального курсу «Теорія та методика викладання футболу».

Завдання дослідження:

1. Провести аналіз науково-методичної літератури з проблеми використання інтерактивного навчання спеціальних дисциплін у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

2. Визначити соціально-педагогічні передумови впровадження методики інтерактивного навчання спеціальних дисциплін у процес професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

3. Розробити й експериментально перевірити методику інтерактивного навчання спеціальних дисциплін у процесі підготовки вчителів фізичної культури на прикладі навчального курсу «Теорія та методика викладання футболу», зокрема електронні навчально-методичні посібники та спеціалізований веб-сайт.

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Предмет дослідження – методика інтерактивного навчання спеціальних дисциплін у процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Методи дослідження:

- *теоретичні*: аналіз й узагальнення літературних джерел і документів для визначення стану використання інтерактивних методів у процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури;

- *емпіричні*: соціологічне опитування для з'ясування передумов впровадження методики інтерактивного навчання спеціальних дисциплін; тестування рівня пізнавальної активності студентів: психологічне тестування; педагогічне тестування з метою визначення ефективності експериментальної методики; словесно-графічне моделювання з метою побудови експериментальної методики інтерактивного навчання спеціальних дисциплін; педагогічний експеримент для перевірки ефективності експериментальної методики інтерактивного навчання спеціальних дисциплін; порівняльний аналіз результатів педагогічного експерименту;

- *статистичні*: методи математичної статистики для кількісного та якісного аналізу одержаних даних.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

- *вперше* визначено соціально-педагогічні передумови впровадження інтерактивного навчання спеціальних дисциплін у процес підготовки вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах фізкультурно-педагогічного профілю;

- *вперше* класифіковано інтерактивне навчання спеціальних дисциплін майбутніх учителів фізичної культури за цільовим призначенням у навчально-виховній роботі;

- *вперше* розроблено методичне забезпечення методики інтерактивного навчання спеціальних дисциплін, зокрема електронні навчально-методичні посібники та спеціалізований веб-сайт.

- *систематизовано* дані спеціальної науково-методичної літератури щодо проблем підготовки вчителів фізичної культури в умовах технологізації освіти, а також застосування інтерактивного навчання спеціальних дисциплін;

- *узагальнено* дані педагогічної літератури щодо різновидів інтерактивних технологій.

- *додовнено* дані спеціальної літератури щодо особливостей навчального процесу у вищих навчальних закладах педагогічного спрямування, що здійснюють підготовку фахівців за напрямком «Фізичне виховання».

- *подальшого розвитку* набули наукові уявлення про використання інтерактивного навчання в процесі фахової підготовки студентів та формування в них емоційного, волевого, мотиваційного, змістовно-операційного, соціально-орієнтаційного компонентів пізнавальної діяльності як частини їхньої особистісної фізичної культури.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що:

- розроблена методика інтерактивного навчання спеціальних дисциплін у процесі підготовки вчителів фізичної культури може використовуватися в процесі підготовки кадрів у вищих педагогічних навчальних закладах України;

- розроблене методичне забезпечення методики інтерактивного навчання навчального курсу «Теорія та методика викладання футболу», зокрема електронні навчально-методичні посібники та спеціалізований веб-сайт, можна використовувати в процесі підготовки кадрів у вищих педагогічних навчальних закладах України;

- результати проведених досліджень можуть бути використані спеціалізованими кафедрами вищих навчальних закладів під час вивчення таких дисциплін, як «Теорія і методика фізичного виховання», «Педагогіка», «Теорія та методика викладання спортивних ігор» тощо.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (акт впровадження від 04.11.2011 р.), Харківського коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (акт впровадження від 07.11.2011 р.), Красноградського коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (акт впровадження від 08.11.2011 р.), Харківської державної академії фізичної культури (акт впровадження від 10.09.2012 р.), Інституту фізичного виховання та спорту ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (акт впровадження від 18.02.2013 р.), Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка (довідка про впровадження № 01-10 від 05.09.2016 р.), Харківського національного університету імені Г. С. Сковороди (довідка про впровадження № 01/10-250 від 17.01.2017 р.).

Особистий внесок здобувача на всіх етапах проведеного дисертаційного дослідження полягає в плануванні, організації та проведенні теоретичних і практичних досліджень, в обробці й теоретичному аналізі одержаних даних, у формулюванні відповідних висновків, а також у розробці технології використання інтерактивного навчання спеціальних дисциплін у процесі підготовки вчителів фізичної культури, розробці методики інтерактивного навчання навчального курсу «Теорія та методика викладання футболу», зокрема електронних навчально-методичних посібників і спеціалізованого веб-сайту. У спільних публікаціях автору належить постановка завдань досліджень, вибір методів, аналіз результатів дослідження й формулювання відповідних висновків.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення й висновки дослідження доповідалися та обговорювалися на: VII Міжнародній науковій конференції «Моделювання та інформаційні технології у фізичному вихованні і спорті» (Львів – Харків, 2012), V Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми формування здорового способу життя дітей і молоді та шляхи їх вирішення» (Харків, 2016); регіональній науково-практичній конференції «Шляхи і засоби формування педагогічної культури майбутніх педагогів у процесі навчання та позааудиторної роботи» (Харків, 2012), відкритих науково-практичних конференціях факультету фізичного виховання Харківської гуманітарно-педагогічної академії «Проблеми формування здорового способу життя дітей і молоді та шляхи їх вирішення» (Харків, 2015), Харківській обласній V ювілейній конференції педагогічних працівників вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації (Харків, 2004); на виступах на обласних конференціях педагогічних працівників і семінарах тренерів з футболу (Харків, 2011–2016); на засіданнях кафедри олімпійського та професійного спорту Харківської державної академії фізичної культури та факультету фізичного виховання Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (Харків, 2012–2016).

Публікації. Основні положення й результати дослідження викладено в 24 наукових працях (з них 12 – одноосібних), зокрема 5 статей – у провідних наукових фахових виданнях України (з них 1 – у виданні, що входить до міжнародних наукометричних баз), 5 статей – в інших виданнях, 4 – у матеріалах науково-практичних конференцій, 5 навчальних посібників, 5 методичних рекомендацій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (231 найменування, з них 8 – іноземною мовою), додатків. Загальний обсяг дисертації становить 235 сторінок, з них 160 сторінок основного тексту. Дисертація містить 34 таблиці, 13 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи; показано зв'язок із науковими програмами, планами, темами; визначено об'єкт, предмет дослідження, його мету та завдання; охарактеризовано методи й організацію дослідження; розкрито наукову новизну одержаних результатів та їхнє практичне значення; подано інформацію про апробацію роботи, загальні відомості про публікації автора з проблеми дослідження; вказано структуру дисертації та її обсяг.

У *першому розділі* «**Теоретичні засади впровадження інтерактивних технологій навчання у процес підготовки майбутніх учителів фізичної культури**» подано аналіз матеріалів наукової та науково-методичної літератури, присвяченої теоретичним концепціям процесу підготовки майбутніх учителів фізичної культури та застосування педагогічних інтерактивних методик у процесі їх професійної підготовки.

Проведений аналіз показав, що актуальною є проблема підготовки таких учителів шкільної фізичної культури, які були б у змозі залучати дітей та молодь до фізкультурно-оздоровчої діяльності, підключати їх до активного пізнавального процесу завдяки широкій взаємодії не лише з педагогами, але й один з одним, тобто вчителів, які вміють використовувати інтерактивні методи навчання.

Результати аналізу спеціальної науково-методичної літератури засвідчили різноплановість сучасних наукових досліджень щодо підготовки майбутніх учителів фізичної культури, проте переважна частина робіт спрямовується на вдосконалення процесу фахової підготовки шляхом упровадження в цей процес відповідних педагогічних технологій. При цьому вектор освітніх зусиль у цьому процесі зміщується в напрямку технологій, спрямованих на розвиток особистості фахівців і формування в них готовності до саморозвитку й самореалізації.

Для реалізації завдань, поставлених державою перед системою вищої освіти щодо професійної підготовки, зокрема вчителів фізичної культури, а саме формування в молоді творчості, сучасного світогляду, самоосвіти й самореалізації особистості тощо, а також активізації пізнавального процесу студентів, у навчальному процесі вищих навчальних закладів необхідно застосовувати інтерактивні методи (викладач ↔ студент ↔ студент) навчання разом з традиційними методами: пасивними (викладач → студент), активними (викладач ↔ студент). Однак технології використання інтерактивних методів навчання в процесі підготовки спеціалістів за напрямком «Фізичне виховання» є недостатньо вивченими.

Переваги вказаних технологій діалогової роботи під час навчання ґрунтуються на психічних особливостях юнацького віку, а саме на тому, що «прямі», директивні звернення викладача можуть бути знехтувані особистістю або, навпаки, сприйняті юнаком або дівчиною некритично, як «надцінна» істина. На думку провідних педагогів, найоптимальнішими можуть стати такі шляхи психолого-педагогічної роботи з молодими людьми, які відзначаються наступними характеристиками:

- недирективністю, орієнтацією на виникнення в особистості власних сенсів, ресурсів, ставлень щодо проблемної ситуації і на їх основі – самостійних дій з перетворення проблемної ситуації;
- «самопідтримкою» – зверненням до таких засобів, які й надалі могли б бути використані особистістю самостійно в критичних ситуаціях;
- можливістю звернення до символічних форм, в які втілюються роздуми і переживання;
- відповідністю використовуваних психолого-педагогічних технологій культурним традиціям.

У другому розділі «**Організаційно-педагогічні засади використання методики інтерактивного навчання спеціальних дисциплін у процесі підготовки вчителів фізичної культури**» міститься опис застосованих під час дослідження наукових методів та етапів проведення дослідження.

Дисертаційна робота виконувалася в чотири етапи впродовж 2010–2014 рр.

На першому етапі (2010–2011 рр.) ставилася мета та завдання дослідження, планувалися напрямки та строки реалізації завдань, обиралася відповідна методика

дослідження. За вказаний період вивчено та проаналізовано спеціальну літературу вітчизняних і закордонних авторів, яка висвітлює педагогічні й організаційні аспекти застосування інтерактивних методів у процесі фахової підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Проаналізовано нормативно-правову базу України щодо вимог до системи вищої освіти в Україні та вимог до підготовки спеціалістів.

На другому етапі (січень 2011 – жовтень 2011 рр.) для визначення соціально-педагогічних передумов упровадження інтерактивного навчання спеціальних дисциплін у навчальний процес майбутніх учителів фізичної культури проводилося соціологічне опитування серед 442 студентів трьох вищих навчальних закладів м. Харкова, які здійснюють підготовку фахівців за напрямком «Фізичне виховання». Також було опитано професорсько-викладацький склад (46 осіб), що здійснює вказану фахову підготовку. Одержані на другому етапі результати дозволили визначити передумови для розробки й упровадження методики інтерактивного навчання спеціальних дисциплін у процес підготовки вчителів фізичної культури (на прикладі футболу).

Упродовж третього етапу (листопад 2011 – лютий 2014 рр.) на основі отриманих під час попередніх етапів дослідження результатів проводився педагогічний експеримент з упровадження методики інтерактивного навчання спеціальних дисциплін у практику вищого навчального закладу педагогічного профілю, що здійснює підготовку фахівців за напрямком «Фізичне виховання». Оброблялися й порівнювалися результати, одержані в експериментальній і контрольних групах.

Під час четвертого етапу (березень 2014 р. – травень 2014 р.) узагальнювалися результати дослідження, розроблялися практичні рекомендації з впровадження експериментальної методики, оприлюднювалися основні результати дослідження в наукових виданнях, доповідях на наукових семінарах і конференціях, оформлялися висновки дисертаційного дослідження.

Проаналізовано результати соціологічних опитувань студентів, які навчаються за напрямом «Фізичне виховання», професорсько-викладацького складу, що здійснює підготовку за вказаним напрямом, щодо застосування інтерактивних методів і технологій навчання в процесі фахової підготовки. Проаналізовано й доповнено інтерактивні методи навчання, а також класифіковано їх за цільовим призначенням. Загалом це дозволило розробити методику інтерактивного навчання спеціальних дисциплін у процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Так, у вищих навчальних закладах педагогічного спрямування існують соціально-педагогічні передумови для впровадження інтерактивних форм навчання. Переважна кількість студентів у Харківській гуманітарно-педагогічній академії (ХГПА) – 84,2 %, у Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди (ХНПУ) – 85,6 %, у Харківській державній академії фізичної культури (ХДАФК) – 83,3 % – бажає брати участь у такій навчальній роботі, що забезпечить, на нашу думку, активізацію пізнавального процесу. Проте результати опитування викладачів згаданих навчальних закладів дозволили з'ясувати, що впровадження інтерактивних форм і методів навчання перебуває на початковому

рівні й потребує від педагогів удосконалення системи власних знань щодо новітніх педагогічних технологій, зокрема інтерактивних, а також активізації їхньої діяльності в цьому напрямку. З метою реалізації вказаного процесу необхідно узагальнити систему інтерактивних методів, а також адаптувати їх до системи підготовки спеціалістів з напрямку «Фізичне виховання» (рис. 1).

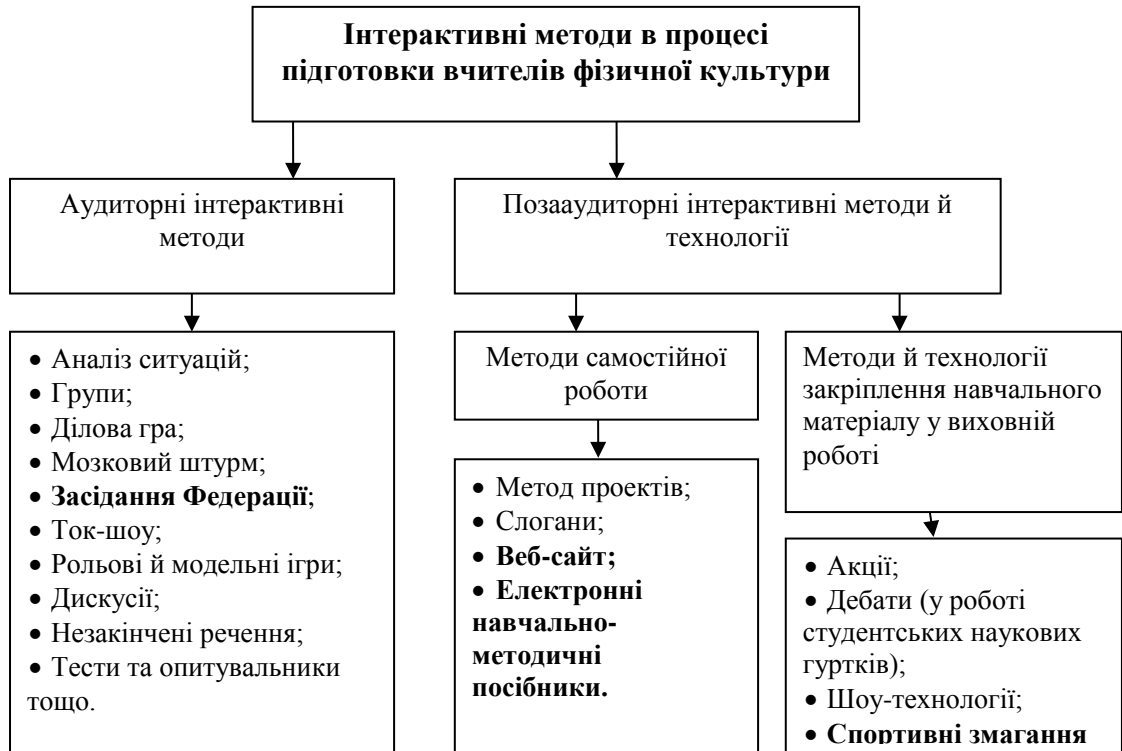

Рис. 1. Класифікація за цільовим призначенням інтерактивних методів, які застосовуються в процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури (напівжирним виділено інноваційні компоненти)

У процесі дослідження проаналізовано, адаптовано й доповнено інтерактивні методи навчання. На основі проведеного аналізу синтезовано класифікацію цільового використання інтерактивних методів навчання в аудиторній і позааудиторній роботі зі студентами, використання комп'ютерної техніки (електронних навчально-методичних посібників) та Інтернет-ресурсів (спеціалізованих сайтів).

При цьому, у свою чергу, позааудиторна робота розподіляється на методи, що використовуються в самостійній роботі студентів, і методи, що сприяють закріпленню навчального матеріалу у виховній роботі.

На основі вказаної класифікації цільового використання інтерактивних методів під час дослідження було розроблено й упроваджено методіку інтерактивного навчання з дисципліни «Теорія та методика викладання футболу», яка складається з концептуальної, змістовної, процесуальної частин та частини нормативно-методичного забезпечення. Процесуальна частина технології складається з чотирьох стадій, а саме: підготовки заняття, вибору інтерактивного

методу й розподілу учасників на групи, інтерактивної гри, підбиття підсумків (рефлексії) (рис. 2).

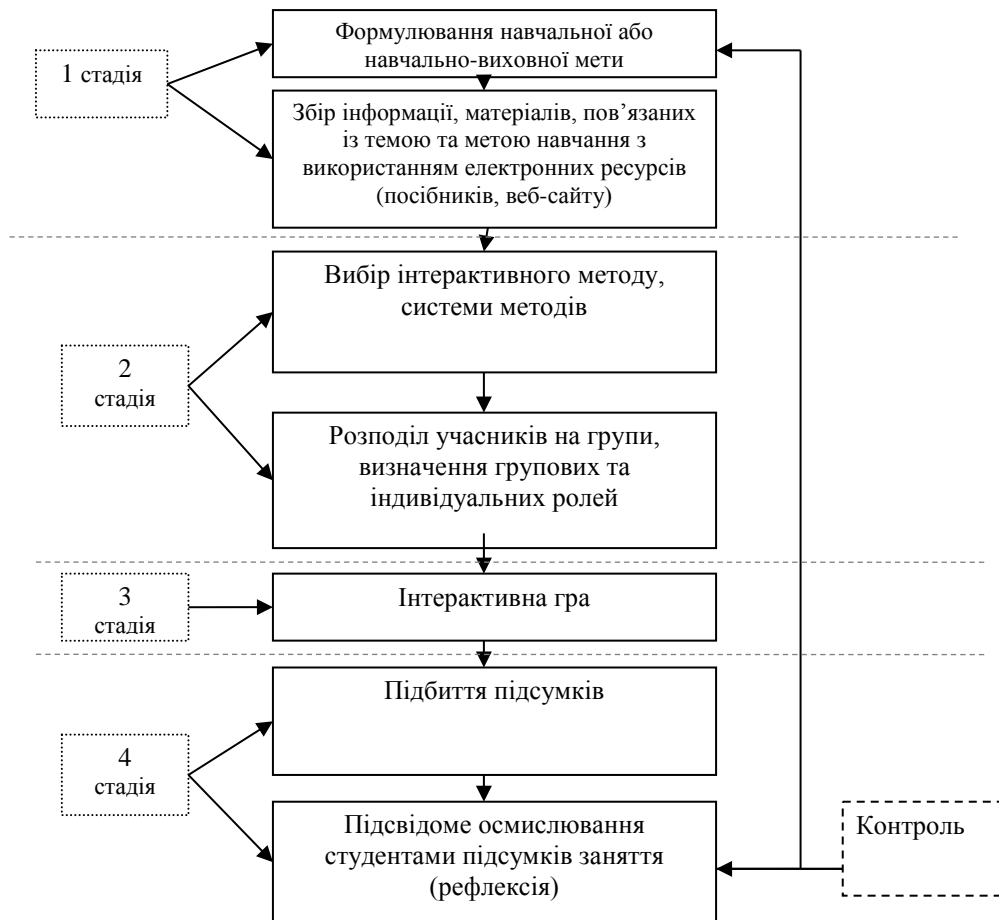

Рис. 2. Структура методики інтерактивного навчання спеціальних дисциплін

У третьому розділі «Обґрунтування ефективності методики інтерактивного навчання навчального курсу «Теорія та методика викладання футболу» в процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури» висвітлюються результати експерименту з упровадження розробленої методики інтерактивного навчання на прикладі теорії та методики викладання футболу в діяльність Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Проведений експеримент дозволив довести та обґрунтувати ефективність методики інтерактивного навчання спеціальних дисциплін майбутніх учителів фізичної культури.

Виходячи з того, що інтерактивні методи сприяють активізації пізнавального процесу, та спираючись на результати дисертаційного дослідження Є. Прокопенка, визначено критеріальний апарат ефективності експериментальної методики, а саме: емоційний, вольовий, мотиваційний, соціально-орієнтаційний, змістовно-операційний компоненти, а також, з урахуванням специфіки напряму підготовки «Фізичне виховання», професійно-прикладний компонент (фізична й техніко-тактична підготовленість студентів). У кожному компоненті нами визначені ті елементи, які піддаються спостереженню, фіксації й аналізу, а також підібраний

відповідний психолого-педагогічний інструментарій. З метою виконання поставлених перед дослідженням завдань під час дослідження визначено експериментальну та дві контрольні групи. За експериментальну групу (ЕГ) вибрано студентів другого курсу Харківської гуманітарно-педагогічної академії (25 осіб, ЕГ). За контрольні групи (КГ 1 і КГ 2) вибрано студентів другого курсу Харківської державної академії фізичної культури (25 осіб, КГ 1) та студентів третього курсу Харківського коледжу Харківської гуманітарно-педагогічної академії (25 осіб, КГ 2). Усі студенти навчаються за напрямком «Фізичне виховання».

Основним критерієм відбору цих груп для участі в експерименті є наявність навчальної дисципліни з теорії та методики викладання футболу в плані підготовки спеціалістів у даний період навчання. Так, для студентів 2 курсу ХГПА (ЕГ) навчальним планом передбачене вивчення теорії та методики викладання футболу протягом 3, 4 семестрів з підсумковим контролем у формі диференційованого заліку. Для студентів ХДАФК (КГ 1) навчальним планом передбачене вивчення дисципліни «Спортивні ігри: футбол» протягом 3 семестру навчання з підсумковим контролем у формі диференційованого заліку. Для студентів Харківського коледжу ХГПА (КГ 2) навчальним планом передбачене вивчення дисципліни «Футбол з методикою викладання» протягом 5, 6 семестрів з підсумковим контролем у формі диференційованого заліку.

У навчально-виховний процес ЕГ впроваджено експериментальну інтерактивну методику, а також спеціальний Інтернет-ресурс «Футбол у Харківській гуманітарно-педагогічній академії» (<http://football-hgpa.057.ua/>).

Навчальний процес у КГ 1 та КГ 2 викладався за традиційною системою щодо аудиторної та самостійної роботи студентів (загальні лекції, практичні, семінари). Головним показником ефективності методики визначено стан пізнавальної активності студентів за компонентами (емоційний, вольовий, мотиваційний, змістово-операційний, соціально-орієнтаційний), що визначені в роботах Є. Прокопенка та М. Чуракова.

У результаті проведеного дослідження встановлено, що в експериментальній групі наприкінці дослідження спостерігався більш підвищений (68 %) емоційний стан (за А. Весманом та Д. Ріксом) у порівнянні з контрольними групами (52 % та 56 %) ($p < 0,05$). Це пояснюється тим, що систематичний творчий пошук студентів під час навчання нівелює монотонність процесу навчання та відіграє роль додаткового емоційного стимулу, тоді як у контрольних групах, які займалися за традиційними методиками, наприкінці навчального року спостерігається втома від навчання та, відповідно, зменшується задоволення від цього процесу (рис. 3 на с. 11).

Дослідження вольового компонента пізнавальної активності студентів (за стандартною методикою) показало, що використання інтерактивних методів навчання сприяє розвитку в студентів вольових якостей, зокрема зростає самоконтроль (на 4 бали) та самостійність (на 4 бали). Загалом упровадження вказаної методики дозволило підвищити рівень вольової організації студентів експериментальної групи з достатнього рівня до високого (з 84,4 до 103,1 бала). У

контрольних групах загальні показники залишилися на достатньому рівні в порівнянні з початком експерименту (84,2 і 85,7 бала) ($p < 0,05$).

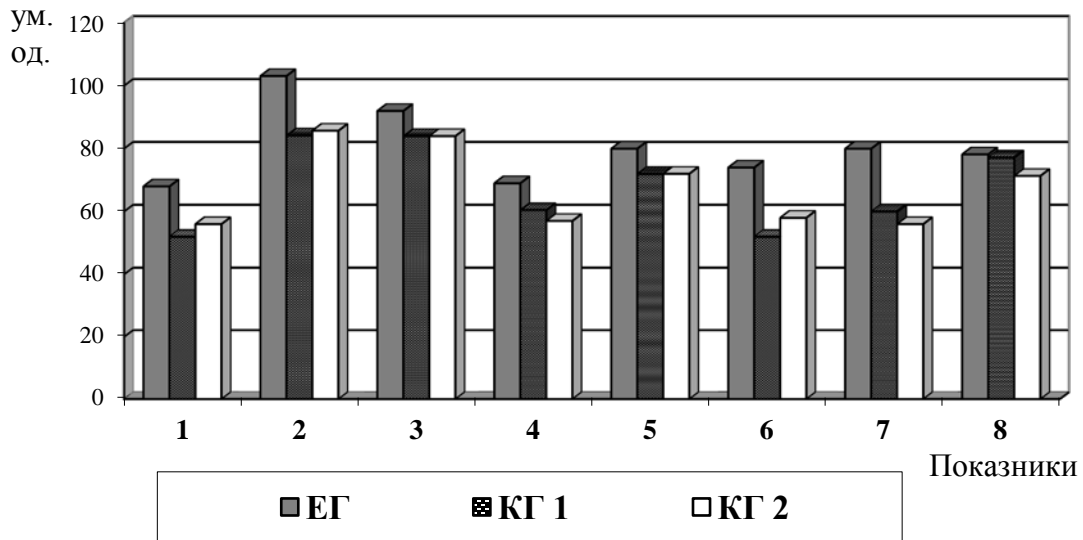

Рис. 3. Порівняння узагальнених показників динаміки пізнавальної активності майбутніх учителів фізичної культури впродовж експерименту:

- 1 – емоційний стан (у %);
- 2 – стан вольового компоненту (у балах);
- 3 – рівень мотивації до пізнавальної активності (у %);
- 4 – стан теоретико-методичної підготовленості (у %);
- 5 – стан оперативної пам'яті на образи (у %);
- 6 – стан оперативної пам'яті на цифри (у %);
- 7 – рівень соціально-орієнтаційного компонента (у %);
- 8 – рівень техніко-тактичної підготовленості з футболу (у %).

Також в експериментальній групі спостерігалось активніше (12 %) корегування мотивації (мотиваційного компонента пізнавальної активності) студентів до досягнення успіху (за Т. Елерсом). Тоді як у контрольних групах показник зменшення кількості студентів, які мають необґрунтовано завищений рівень мотивації, становив лише 4 % (КГ 1) та 8 % (КГ 2) ($p < 0,05$).

За час експерименту відзначається зростання теоретико-методичної підготовленості студентів експериментальної та контрольних груп для роботи в загальноосвітніх навчальних закладах. В експериментальній групі середні показники теоретико-методичної підготовленості студентів зросли на 47 %, у контрольній групі 1 – на 34,5 %, у контрольній групі 2 – на 38 %. Проте, у порівнянні з контрольною групою 1 студенти експериментальної групи підготовлені краще на 8,5 %, у порівнянні з контрольною групою 2 – на 12 %. На нашу думку, це пов'язане з тим, що в процесі дослідження в студентів експериментальної групи відбулося значніше покращення оперативної пам'яті на образи (16 %) у порівнянні з контрольними групами (у контрольній групі 1 – на 4 %, у контрольній групі 2 – на 12 % ($p < 0,05$)). Кількість студентів, які мають низький рівень розвитку оперативної пам'яті на цифри, в експериментальній групі зменшилася на 28 %, у контрольній групі 1 – на 8 %, у контрольній групі 2 – на 10 %. Це дозволяє зробити висновок про

інтенсивніший процес запам'ятовування студентами різноманітної інформації завдяки методиці інтерактивного навчання та, відповідно, тренування пам'яті ($p < 0,05$). Дослідження соціально-орієнтаційного компонента пізнавальної активності особистості (за Б. Басом) наприкінці дослідження дозволило з'ясувати, що застосування технології використання інтерактивних засобів навчання дозволяє виховувати працьовитість у студентів шляхом роботи в колективі. Це підтверджується тим, що в експериментальній групі кількість студентів, які мають виражену Я-спрямованість, зменшилася на 24 %, тоді як кількість студентів, які мають спрямованість на спілкування, зросла на 4 %, а кількість студентів, які мають спрямованість на справу, – на 20 % ($p < 0,05$). Загалом студентів, які мають виражену фахову спрямованість (робота в колективі), в експериментальній групі наприкінці дослідження було 80 %, тоді як у контрольній групі 1 – 60 %, а в контрольній групі 2 – 56 % ($p < 0,05$). У процесі дослідження констатовано інтенсивніше формування професійно-прикладного компонента пізнавальної активності, а саме фізичної й техніко-тактичної підготовленості студентів експериментальної групи. Так, середні показники техніко-тактичної підготовленості студентів експериментальної групи достовірно покращилися на 11,4 % (у контрольних групах 1 і 2 покращення становило відповідно 7,72 % та 2,7 %) (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика значень техніко-тактичної підготовленості студентів упродовж експерименту

Експеримент	Групи експерименту								
	ЕГ (у %)			КГ 1 (у %)			КГ 2 (у %)		
	х	σ	D	х	σ	D	х	σ	D
Початок експерименту	65,8	10,75	115,6	69,48	14,19	201,2	69,45	11,2	126,2
Кінець експерименту	76,2	8,6	73,96	77,2	13,52	182,79	71,34	16,34	267
Динаміка	+11,4 %			+7,72 %			+2,7 %		

Примітка: ЕГ – експериментальна група; КГ 1, КГ 2 – контрольні групи 1 і 2; х – середнє значення якості техніко-тактичних дій гравців; σ – стандартне відхилення; D – дисперсія.

Також проведено порівняння показників фізичної підготовленості студентів експериментальної групи, одержаних наприкінці дослідження, з показниками на початку експерименту в умовах послідовного експерименту (табл. 2 на с. 13).

З аналізу табл. 2 випливає, що за час дослідження достовірно зросли показники фізичної підготовленості ($p < 0,05$):

– сили – з 46,91 разу до 59,8 разу (вправа «згинання-розгинання тулубу з положення лежачи») – на 27,5 %;

– гнучкості – з 6,6 см до 7,75 см (вправа «нахил тулубу з положення лежачи на спині») – на 17,4 %;

– витривалості – з 13,5 см до 12,06 см (вправа «біг 3000 м») – на 11,7 %;

– спритності – з 9,89 с до 9,02 с (вправа «човниковий біг 4x9 м») – на 9,7 %;

– швидкості – з 4,93 с до 4,16 с (вправа «біг 30 м») – на 16,6 %;

– швидкісно-силових якостей – з 38,4 см до 47,75 (вправа «стрибок угору») – на 24,3 %.

Динаміка фізичної підготовленості експериментальної групи за час експерименту

Показники	Сила (кількість разів)		Гнучкість (см)		Витривалість (хв.)		Спритність (хв.)		Швидкість (с)		Швидкісно-силові (см)	
	ПЕ	КЕ	ПЕ	КЕ	ПЕ	КЕ	ПЕ	КЕ	ПЕ	КЕ	ПЕ	КЕ
Середнє значення	46,91	59,8	6,6	7,75	13,5	12,06	9,89	9,02	4,93	4,16	38,4	47,75
Стандартне відхилення	12,1	7,4	6,03	4,36	1,2	0,397	0,31	0,21	0,38	0,27	8,78	5,36
Дисперсія	146,41	55,4	36,3	19	1,44	0,157	0,0961	0,05	0,144	0,07	77,09	28,7
F_p (при $F_{критич.}=1,71$)	2,64		1,91		9,17		1,92		2,062		2,67	
P	<0,05		<0,05		<0,05		<0,05		<0,05		<0,05	

Примітка: ПЕ – показники початку експерименту; КЕ – показники наприкінці експерименту; F_p – розрахований критерій Фішера; p – достовірність розбіжностей.

Загалом інтенсивність зростання показників фізичної підготовленості за час експерименту становила 17,5 % ($p < 0,05$). У цілому проведене дослідження дозволило дійти висновків щодо ефективності методики інтерактивного навчання спеціальних дисциплін стосовно підвищення рівня пізнавальної активності студентів – майбутніх учителів фізичної культури. Одержані результати доповнюють сучасні наукові уявлення та систему теоретико-методичних знань щодо використання інтерактивних методів у процесі фахової підготовки. Отже, подальшого вивчення потребують можливості розроблення спеціального інтерактивного програмного забезпечення, застосування інтерактивних методів на уроках фізичної культури в загальноосвітніх навчальних закладах, а також методика фахової підготовки майбутніх учителів до впровадження цих методів.

ВИСНОВКИ

1. На основі аналізу науково-методичної літератури щодо фахової підготовки вчителів з'ясовано, що, незважаючи на різноплановість та багатогранність сучасних досліджень, переважна кількість науковців вважає, що вдосконалення навчального процесу можливе завдяки впровадженню інноваційних педагогічних технологій, спрямованих на розвиток особистості майбутніх фахівців і формування в них готовності до саморозвитку й самореалізації. Для цього необхідно застосовувати в навчальному процесі інтерактивні методи навчання (викладач ↔ студент ↔ студент) разом з традиційними методами: пасивними (викладач → студент) та активними (викладач ↔ студент). Критерієм ефективності такого навчального процесу є рівень пізнавальної активності студентів.

На основі проведеного аналізу синтезовано класифікацію цільового використання інтерактивних методів навчання в аудиторній та позааудиторній роботі зі студентами, використанні комп'ютерної техніки (електронних навчально-методичних посібників) та Інтернет-ресурсів (спеціалізованих сайтів). При цьому

позааудиторна робота розподіляється на методи, що використовуються в самостійній роботі студентів, та методи, що сприяють закріпленню навчального матеріалу у виховній роботі.

2. У результаті проведеного соціологічного опитування серед студентів – майбутніх вчителів фізичної культури – виявлено, що у вищих закладах освіти педагогічного спрямування існують соціально-педагогічні передумови для впровадження інтерактивних форм навчання. Переважна кількість студентів бажає, щоб ці методи використовувалися викладачами в навчальній роботі (ХГПА – 84,2 %, ХНПУ – 85,6 %, ХДАФК – 83,3 %; $p < 0,05$). Проте аналіз опитування викладачів показав, що лише до 15 % викладачів застосовують у процесі фахової підготовки майбутніх учителів фізичної культури інтерактивні методи. Це пояснюється недостатньою розробленістю відповідних методик і технологій.

3. На основі класифікації інтерактивних методів (аудиторні й позааудиторні; самостійна, виховна робота) у процесі дослідження розроблено методiku інтерактивного навчання навчального курсу «Теорія та методика викладання футболу». Методика складається з концептуальної, змістовної, процесуальної частин та частини нормативно-методичного забезпечення. Процесуальна частина методики складається з чотирьох етапів, а саме: підготовка заняття (зокрема використання комп'ютерної техніки (електронних навчально-методичних посібників) та Інтернет-ресурсів (спеціалізованих сайтів)), вибір інтерактивного методу й розподіл учасників на групи, ігровий процес, підбиття підсумків (рефлексія). Критерієм її ефективності обрано рівень пізнавальної активності студентів, а саме її емоційний, вольовий, мотиваційний, соціально-орієнтаційний, змістовно-операційний та професійно-прикладний компоненти.

4. Проведений експеримент засвідчив, що розроблена методика інтерактивного навчання спеціальних дисциплін виявилася ефективною:

- в експериментальній групі наприкінці дослідження спостерігався більш підвищений емоційний стан (68 %) у порівнянні з контрольними групами (52% та 56 %) ($p < 0,05$). Це пояснюється впливом систематичного творчого пошуку студентів, що відіграє роль додаткового емоційного стимулу, тоді як у контрольних групах, які займалися за традиційними методиками, наприкінці навчального року спостерігається втома від навчання та, відповідно, зменшується задоволення від цього процесу;

- у студентів активніше розвиваються вольові якості, зокрема зростає самоконтроль (на 4 бали) та самостійність (на 4 бали). Загалом впровадження вказаної технології дозволило підвищити рівень вольової організації студентів експериментальної групи з достатнього рівня до високого (з 84,4 до 103,1 бала) ($p < 0,05$). У контрольних групах загальні показники залишилися на достатньому рівні в порівнянні з початком експерименту (84,2 та 85,7 бала) ($p < 0,05$);

- в експериментальній групі відзначається активніше зменшення кількості студентів, які мають необґрунтовано завищений рівень мотивації (на 12 %), тоді як у контрольній групі 1 – на 4 %, у контрольній групі 2 – на 8 % ($p < 0,05$). Корегування завищеної мотивації до досягнення успіху дозволяє студентам об'єктивніше ставитися до результатів навчання.

– в експериментальній групі середні показники змістовно-операційного компонента пізнавальної активності виявилися кращими за відповідні показники в контрольній групі 1 (на 8,5 %) та в контрольній групі 2 (на 12 %). Це пояснюється активнішим зростанням показників оперативної пам'яті в студентів експериментальної групи. Так, кількість студентів, які мають низький рівень розвитку пам'яті на образи, в експериментальній групі зменшилася на 16 %, тоді як у контрольній групі 1 – на 4 %, у контрольній групі 2 – на 12 % ($p < 0,05$). Кількість студентів, які мають низький рівень розвитку оперативної пам'яті на цифри, в експериментальній групі зменшилася на 28 %, тоді як у контрольній групі 1 – на 8 %, у контрольній групі 2 – на 10 % ($p < 0,05$).

– в експериментальній групі кількість студентів, які мають виражену Я-спрямованість, зменшилася на 24 % (у КГ 1 – на 8 %, у КГ 2 – без змін), тоді як кількість студентів, спрямованих на спілкування, зросла на 4 %, а спрямованих на справу – на 20 % ($p < 0,05$). Загалом студентів, які мають виражену фахову спрямованість (робота в колективі), в експериментальній групі наприкінці дослідження було 80 %, тоді як у контрольній групі 1 – 60 %, а в контрольній групі 2 – 56 % ($p < 0,05$).

За час дослідження достовірно покращилися показники сформованості професійно-прикладного компонента пізнавальної активності. Так, на 11,4 % покращилися показники техніко-тактичної підготовленості студентів експериментальної групи у порівнянні з початком дослідження. Тоді як у контрольних групах 1 і 2 покращення становило відповідно 7,72 % та 2,7 %. Також за час експерименту в студентів ЕГ спостерігалось зростання показників фізичної підготовленості: сили – на 27,5 % ($p < 0,05$); гнучкості – на 17,4 % ($p < 0,05$); витривалості – на 11,7 % ($p < 0,05$); спритності – на 9,7 % ($p < 0,05$); швидкості – на 16,6 % ($p < 0,05$); швидкісно-силових якостей – на 24,3 % ($p < 0,05$). Загалом інтенсивність зростання показників фізичної підготовленості за час експерименту становила 17,5 % ($p < 0,05$).

Проведене дослідження не вичерпує всього кола питань, пов'язаних із навчанням спеціальних дисциплін майбутніх учителів фізичної культури з використанням інтерактивних технологій. Подальшої розробки та обґрунтування потребують можливості використання спеціального інтерактивного програмного забезпечення, застосування інтерактивних технологій на уроках фізичної культури в загальноосвітніх навчальних закладах, а також методика фахової підготовки майбутніх учителів до впровадження цих технологій.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких відображені основні результати дисертації

1. Суоров А. А. Специализированный Интернет-ресурс как интерактивная технология в процессе подготовки будущих учителей физической культуры / А. А. Суоров // Физическое воспитание студентов. – 2013. – № 3. – С. 55–59. doi:10.6084/m9.figshare.663627. (видання включене до 19 міжнародних

наукометричних баз: DOAJ, IndexCopernicus, WorldCat, Academic Journals Database та інших).

2. Суоров О. А. Ефективність застосування технології інтерактивного навчально-методичного комплексу щодо пізнавальної активності майбутніх вчителів фізичної культури / О. А. Суоров // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт: зб. наук. пр. за ред. Г. М. Арзютова. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – Вип. 5 (30)13. – С. 365–369.

3. Суоров О. А. Вплив інтерактивного навчально-методичного комплексу на стан пізнавальної діяльності майбутніх вчителів фізичної культури / О. А. Суоров // Вісник Чернігівського педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт // Чернігів: ЧДПУ імені Т. Г. Шевченка, 2013. – Вип. 107. – Т.1. – С. 322–326. *Особистий внесок здобувача полягає в зборі матеріалу та обґрунтуванні рекомендацій.*

4. Суоров А. А. Совершенствование тренировочного процесса на основе элементов конфронтационного обучения нападающих в футболе / А. А. Суоров, Е. Н. Школа. А. В. Бойченко // Вісник Чернігівського педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. – Чернігів : ЧДПУ імені Т. Г. Шевченка, 2015. – Вип. 129. – Т. 4. – С. 177–180.

5. Суоров О. А. Упровадження інтерактивних технологій навчання у процес фахової підготовки вчителів фізичної культури / О. А. Суоров // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі : зб. наук. праць / [редкол. : Т. І. Сущенко (гол. ред.) та ін.]. – Запоріжжя : КПУ, 2015. – Вип. 43(96). – С. 360–366. *Особистий внесок здобувача полягає в зборі матеріалу та обґрунтуванні рекомендацій.*

Опубліковані роботи апробаційного характеру

6. Суоров А. А. Реабілітація в спорті по методу доктора С. М. Бубновського / А. А. Суоров, К. Е. Калинин // Проблеми формування здорового способу життя дітей і молоді та шляхи їх вирішення: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 21-22 квітня 2016 р.). – Харків, 2016. – С. 149–152.

7. Суоров О. А. Запровадження інтерактивних методів навчання в систему фізичного виховання як умова її вдосконалення / О. А. Суоров, Т. С. Бондар // Шляхи і засоби формування педагогічної культури майбутніх педагогів у процесі навчання та позааудиторної роботі: матеріали регіональної наук.-практ. конф. (Харків, 4 квітня 2012 р.) / Державна наукова установа «Інститут інноваційних технологій і змісту освіти» Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України [та ін.]. – Харків, ФОП Шейніна О. В., 2012. – С. 51–52.

8. Суоров О. А. Перспективи застосування інтерактивних методів у процесі підготовки майбутніх вчителів фізичної культури / О. А. Суоров, Т. С. Бондар // Моделювання та інформаційні технології у фізичному вихованні і спорті: матеріали VII Міжнар. наук. конф. (Львів-Харків, 28 лютого 2012 р.) / Львів. держ. ун-т фіз. культури, ХНПУ імені Г. С. Сковороди. – Харків, «ОВС», 2012. – С. 69–72.

9. Суоров О. А. Методика виховання інтересу студентів до занять з фізичної культури за допомогою ситуації успіху / О. А. Суоров // Виховна робота як фактор гуманізації та гуманітаризації навчально-виховного процесу : зб. матеріалів Харківської обласної п'ятої ювілейної конференції педагогічних працівників вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації (Харків, 25 лютого – 3 березня 2004 р.). – Харків, 2004. – С. 300–302.

***Опубліковані праці, які додатково відображають
наукові результати дисертаційної роботи***

10. Суоров О. А. Соціально-педагогічні передумови впровадження інтерактивних технологій навчання у процес фахової підготовки вчителів фізичної культури / О. А. Суоров, Т. С. Бондар, С. С. Коваль // Слобожанський науково-спортивний вісник, 2012. – № 4. – С. 169–172. *(видання входить до міжнародних наукометричних баз РИНЦ та IndexCopernicus)*

11. Шалєпа О. Г. Роль фізичного виховання у розвитку рівня мотивації студентів щодо досягнення успіху в процесі навчання в Харківському гуманітарно-педагогічному інституті / О. Г. Шалєпа, О. А. Суоров // Слобожанський науково-спортивний вісник – Харків : ХДАФК, 2007. – № 12. – С. 41–44.

12. Суоров А. А. Мотивационная сфера студентов колледжа с различной успеваемостью по физической культуре / А. А. Суоров, Н. С. Сигал, Ю. В. Воронова // Слобожанський науково-спортивний вісник – Харків : ХДАФК, 2007. – № 12. – С. 314–317.

13. Суоров О. А. Методичні засади використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі фахової підготовки / О. А. Суоров, А. І. Чаговець // Вища освіта України: Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору» / Ін-т вищої освіти НАПН України, Київ. Міжн. ун-т. – Київ, 2011. – Додаток 2 до № 3. – Т. IV(29). – С. 450–455.

14. Суоров О. А. Перспективи застосування інтерактивних методів у процесі підготовки майбутніх вчителів фізичної культури / О. А. Суоров, Т. С. Бондар // Теорія та методика фізичного виховання, 2012. – № 1. – С. 17–18, 36.

15. Суоров О. А. Професійно-прикладна фізична підготовка у системі наукової організації праці / Д. М. Водолазський, Д. В. Грищенко, В. В. Золочевський та інші // Збірник лекцій з фізичного виховання : навч. посіб. ; [за заг. ред. О. Г. Шалєпи]. – Харків : ХГПІ, 2007. – С. 83–94.

16. Суоров О. А. Організація та методика проведення масових фізкультурно-спортивних заходів у системі фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи в навчальних закладах : навч. посіб. / О. Г. Шалєпа, В. В. Золочевський, О. А. Суоров. – Харків : ХГПІ, 2008. – 119 с.

17. Суоров О. А. Розвиток та організація проведення змагань із міні-футболу в Харківському гуманітарно-педагогічному інституті : метод. реком. / О. А. Суоров. – Харків : ХГПІ, 2009. – 125 с.

18. Золочевський В. В. Курс лекцій з фізичного виховання : навч. посіб. / В. В. Золочевський, О. А. Суоров, О. Г. Шалепа та інші. – КЗ «ХГПА» ХОР, 2012. – 155 с.
19. Суоров О. А. Організація та методика проведення змагань з міні-футболу : метод. реком. / О.А. Суоров. – Харків : ХГПІ, 2010. – 45 с.
20. Суоров О. А. Регламент чемпіонату та кубку ХГПІ з міні-футболу [Електронний ресурс] : ред. О. А. Суоров. – Харків: ХГПІ, 2010. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) ; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium-266 ; 32 Mb RAM ; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP. – Назва з титул. екрану.
21. Суоров О. А. Суддівство в змаганнях з міні-футболу та фут залу : метод. реком. / О. А. Суоров. – Харків : ХГПІ, 2010. – 49 с.
22. Суоров О. А. Теорія і методика викладання спортивних ігор: збірник лекцій [Електронний ресурс] : ред. О. А. Суоров. – Харків: ХГПІ, 2010. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) ; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium-266 ; 32 Mb RAM; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP. – Назва з титул. екрану.
23. Суоров О. А. Теорія і методика викладання футболу: збірник лекцій [Електронний ресурс] : ред. О. А. Суоров. – Харків: ХГПІ, 2011. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) ; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium-266 ; 32 Mb RAM ; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP. – Назва з титул. екрану.
24. Суоров О. А. Основи техніки гри у футбол / О. А. Суоров. – Харків : ХГПА, 2011. – 47 с.

АНОТАЦІЯ

Суоров О. А. Методика інтерактивного навчання спеціальних дисциплін майбутніх учителів фізичної культури. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я). – Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Міністерство освіти і науки України, Харків, 2017.

У дисертації проаналізовано роль інтерактивних засобів навчання в процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, розкрито соціально-педагогічні передумови їх упровадження; подано класифікацію інтерактивних методів і засобів навчання студентів за напрямом підготовки «Фізичне виховання» за цільовим призначенням; розроблено й експериментально обґрунтовано технологію використання інтерактивних засобів навчання, зокрема Інтернет-технологій та електронних засобів навчання, у процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури. У результаті проведеного дослідження виявлено, що переважна частина сучасних наукових досліджень у сфері підготовки педагогічних кадрів спрямована на вдосконалення цього процесу шляхом упровадження відповідних педагогічних технологій.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні вчителі, фізична культура, педагогічна технологія, інтерактивні засоби навчання.

АННОТАЦИЯ

Суровов А. А. Методика интерактивного обучения специальным дисциплинам будущих учителей физической культуры. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения (физическая культура, основы здоровья). – Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина, Министерство образования и науки Украины, Харьков, 2017.

В диссертации проанализирована роль интерактивных методов обучения в процессе профессиональной подготовки будущих учителей физической культуры, раскрыты социально-педагогические предпосылки их внедрения; представлена классификация интерактивных методов и средств обучения студентов по направлению подготовки «Физическое воспитание» по их целевому назначению; разработана и экспериментально обоснована методика использования интерактивных методов обучения, в частности Интернет-технологий и электронных средств, в процессе подготовки будущих учителей физической культуры. В результате проведённого исследования установлено, что большая часть современных научных исследований в сфере подготовки педагогических кадров направлена на совершенствование этого процесса путём внедрения соответствующих педагогических технологий. При этом вектор образовательных усилий смещается в направлении методик, направленных на развитие личности специалистов и формирование у них готовности к саморазвитию и самореализации, то есть в сторону интерактивных методов обучения. К их преимуществам относится оптимальный «климат» психолого-педагогической работы с молодыми людьми, они отличаются недирективностью, «самоподдержкой», возможностью обращения к символическим формам, в которые воплощаются размышления и переживания, а также обеспечивают соответствие используемых психолого-педагогических технологий культурным традициям. Это подтверждается результатами проведённых социологических исследований. Так, в высших учебных заведениях физкультурно-педагогического профиля, существуют социально-педагогические предпосылки для внедрения интерактивных форм обучения. Подавляющее большинство студентов (ХГПА – 84,2 %, ХНПУ им. Г. С. Сковороды – 85,6 %, ХДАФК – 83,3 %) желает участвовать в такой учебной работе, что будет обеспечивать активизацию познавательного процесса.

В процессе исследования классифицированы интерактивные методы обучения по целевому использованию в аудиторной и внеаудиторной работе со студентами – будущими учителями физической культуры; в частности, определено место электронных учебно-методических пособий и Интернет-ресурсов (специализированных сайтов). При этом внеаудиторная работа, в свою очередь, распределяется на методы, которые используются в самостоятельной работе студентов, и методы, которые способствуют закреплению учебного материала в воспитательной работе. На основе разработанной классификации целевого использования интерактивных методов в учебно-воспитательной деятельности за время исследования была разработана и внедрена в практику методика

интерактивного обучения на учебном курсе «Теория и методика преподавания футбола», которая состоит из концептуальной, содержательной, процессуальной частей и части нормативно-методического обеспечения. Процессуальная часть методики состоит из четырёх этапов, а именно: подготовка занятия, выбор интерактивного метода и распределение участников на группы, интерактивная игра, подведение итогов (рефлексия). Результаты формирующего этапа эксперимента позволили констатировать эффективность разработанной методики использования интерактивных средств обучения, которая выразилась в повышении уровня познавательной активности студентов.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, будущие учителя, физическая культура, педагогическая технология, интерактивные средства обучения.

ABSTRACT

Surovov O. A. Methods for Interactive Teaching Future Physical Education Teachers Special Subjects. – Published as manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Pedagogical Sciences. Speciality 13.00.02 – Theory and Methodology of Education (Physical Education, Fundamentals of Health). – V. N. Karazin Kharkiv National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kharkiv, 2017.

The thesis analyzes the role of interactive teaching techniques in professional training of future physical education teachers, specifies the social and pedagogical prerequisites for their implementation; classifies interactive methods and techniques for teaching students physical education as intended; develops and experimentally grounds the methods for the use of interactive teaching techniques, especially Internet technologies and electronic media, in the training of future physical education teachers. The results of the formative stage of the experiment showed that the most modern scientific studies in the field of teaching staff training aims at improving this process by way of implementation of the relevant pedagogical technologies.

Keywords: professional training, future teachers, physical education, pedagogical technology, interactive teaching tools.